

Міністерство освіти і науки України
Житомирський державний університет імені Івана Франка
ННІ філології та журналістики
Кафедра журналістики, реклами та PR
Кафедра української та зарубіжної літератур і методик їх навчання

ВАЛЕРІЙ БАШМАНІВСЬКИЙ
ЛЮБОВ БАШМАНІВСЬКА
КАРОЛІНА ВАСИЛЕНКО

Новітня українська література в сучасному медіапросторі (частина I)

Методичні рекомендації до практичних занять

Рекомендовано до друку вченою радою Житомирського державного університету імені Івана Франка (протокол № 11 від 30.05.2025 р.)

Рецензенти:

Ольга Рудюк – кандидат філологічних наук, викладач вищої категорії ВСП «Житомирський торговельно-економічний фаховий коледж Державного торговельно-економічного університету»;

Людмила Суворова – кандидат філологічних наук, доцент кафедри педагогічних технологій та мовної підготовки Державного університету «Житомирська політехніка»;

Катерина Дюжева – кандидат філологічних наук, доцент кафедри журналістики, реклами та PR Житомирського державного університету імені Івана Франка.

Башманівський В. І., Башманівська Л. А., Василенко К. С. Новітня українська література в сучасному медіапросторі (частина І). Методичні рекомендації. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2025. 50 с.

Методичні рекомендації з освітньої компоненти «Новітня українська література в медіапросторі» для підготовки здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти відповідають освітньо-професійній програмі Журналістика. Медіакомунікації.

У методичних рекомендаціях подано плани практичних занять, завдання для самостійного виконання, питання для самоконтролю, орієнтовні питання до заліку, список рекомендованої літератури до кожного заняття.

Для студентів-філологів, журналістів і всіх, кого цікавить новітня українська література в сучасному медіапросторі.

© В. І. Башманівський, Л. А. Башманівська, К. С. Василенко, 2025
© ЖДУ ім. І. Франка

Зміст

Передмова.....	4
Інформаційний обсяг освітньої компоненти.....	
Практичне заняття № 1. Тема: Особливості розвитку прози першої половини ХХ ст. Творчість Миколи Хвильового.....	7
Практичне заняття № 2. Тема: Творчість Юрія Яновського та Валер'яна Підмогильного в українському медіапросторі. Проблематика та художні особливості прози.....	14
Практичне заняття № 3. Тема: Медіасвіт Олександра Довженка. Новаторство кіноповістей.....	19
Практичне заняття № 4. Тема: Розкриття злочинів тоталітарної системи у творчості письменників української діаспори Івана Багряного, Уласа Самчука, Василя Барки.....	23
Практичне заняття № 5. Тема: Особливості розвитку лірики першої половини ХХ ст.....	29
Практичне заняття № 6. Тема: Творчість Максима Рильського, Павла Тичина та Володимира Сосюри.....	35
Практичне заняття № 7. Тема: Українська драматургія і театр першої половини ХХ століття. П'єси Миколи Куліша. Особливості мистецьких уподобань.....	42
Орієнтовні питання до заліку.....	47

Передмова

В епоху стрімкого розвитку інформаційного суспільства новітня українська література репрезентується новими формами існування й сприйняття. Твори письменників активно проникають у медіапростір, відкривають нові горизонти для осмислення, популяризації та вивчення.

Завданням освітньої компоненти «Новітня українська література в медіапросторі» є зосередження уваги здобувачів вищої освіти на необхідності врахування особливостей і суперечностей літературного процесу в сучасному комунікаційному просторі, його висвітленні в медіа; пробудження національних почуттів, виховання поваги до віковічних моральних і духовних здобутків рідного народу; формування національної свідомості, духовності, патріотизму.

Метою підготовки методичних рекомендацій є допомога студентам-філологам, журналістам і всім, кого цікавить новітня українська література в сучасному медіапросторі, зрозуміти особливості літературно-художнього процесу; визначення в літературній спадщині художніх явищ, які містять етичні й естетичні цінності, важливі для морального та художнього виховання особистості; ознайомлення з інноваційними підходами до питань популяризації творчих здобутків українських письменників; надання практичних орієнтирів для вивчення новітньої української літератури в контексті сучасного медіапростору.

Видання «Новітня українська література в сучасному медіапросторі» спрямовує увагу здобувачів вищої освіти на вивчення основних закономірностей розвитку історії української літератури першої половини ХХ століття; сприяє виявленню та засвоєнню загальнолюдських компонентів культурної спадщини, що відтворюють історичну реальність, думки і трактування авторами понять істини і краси.

У процесі навчання акцентується увага на особливостях і суперечностях літературного процесу 20-30 років, значенні та наслідках літературної дискусії 1925-1928 років, діалозі між літературними

організаціями тієї пори. У центрі уваги розгляд творчості М. Хвильового, М. Куліша, В. Підмогильного, Ю. Яновського, О. Довженка, П. Тичини, М. Рильського, В. Сосюри, письменників української діаспори І. Багряного, У. Самчука, В. Барки. Запропонований підхід до вивчення творчості письменників з позицій місця авторів у комунікативному просторі дасть можливість, на нашу думку, глибше збагнути психологію майстрів слова, їхнє бачення та розуміння мистецького процесу.

Методичні рекомендації «Новітня українська література в сучасному медіапросторі» передбачають виконання здобувачами вищої освіти комплексу робіт, а саме: практичних завдань, самостійної роботи, підготовки сценаріїв медіаісторій, зйомку відеоматеріалів тощо. Запропонована система практичних занять сприяє поглибленому вивченню та розумінню літературного процесу першої половини ХХ століття.

Значна роль відведена самостійній роботі здобувачів вищої освіти, їхньому вмінню творчо засвоювати великий обсяг знань і застосовувати його на практиці. Ознайомлення з літературознавчими студіями дозволить здобувачам вищої освіти зрозуміти першопричини авторських позицій, репрезентовані через текст і підтекст художнього твору. Пошук нових і цікавих матеріалів з історії української літератури сприятиме самостійному визначенню актуальних питань мистецького процесу.

Знання та осмислення змісту художніх текстів українських письменників у сучасному контексті позитивно позначиться на рівні підготовки здобувачів вищої освіти, допоможе осмислити основні етапи їхньої творчості, з'ясувати тематику та проблематику творів, особливості композиції тощо.

Запропоновані теоретичні питання дають змогу перевірити рівень сформованості в здобувачів вищої освіти належних теоретико-літературних знань і вмінь застосовувати на практиці програмовий матеріал. На цьому рівні вони повинні знати основні процеси й закономірності розвитку літератури як важливої складової комунікації, місце творчих пошуків

українських письменників у медіапросторі; володіти сучасними медіатехнологіями; удосконалювати персональні підходи до висвітлення літератури як мистецтва слова тощо. Система практичних завдань сприяє розумінню майбутніми фахівцями провідних етапів становлення української літератури новітнього періоду, формує вміння творчо презентувати художню спадщину майстрів слова в комунікаційному просторі сучасності. Запропоновані методичні рекомендації до практичних занять сприятимуть формуванню критичного мислення, медіаграмотності й глибшому розумінню літературного процесу початку XX століття в Україні.

Практичне заняття № 1. Тема: Особливості розвитку прози першої половини XX ст. Творчість Миколи Хвильового

Мета: поглибити знання здобувачів вищої освіти про розвиток прози першої половини XX ст., розмаїття стилів і жанрів; розглянути творчість Миколи Хвильового, його участь у літературній дискусії.

Професійне спрямування: розкриття особливостей прози першої половина XX століття як періоду стрімких літературних змін, активного пошуку нових художніх форм, стилів і засобів вираження; формування вмінь аналізувати літературний твір у широкому історико-культурному контексті, критично осмислювати ідеї та світогляд Миколи Хвильового.

Опорні поняття: стилі й жанри, теми й проблеми, літературна дискусія, неоромантизм, медіаісторія.

План

1. Особливості розвитку прози першої половини XX ст. Розмаїття стилів і жанрів. Основні теми й проблеми.
2. М. Хвильовий у літературній дискусії. Памфлети «Камо грядеши», «Думки проти течії», «Україна чи Малоросія?».
3. Ранні твори М. Хвильового в контексті неоромантизму («Кіт у чоботях», «Мати»).
4. Анатомія роздвоєння людського «я» в новелі «Я (Романтика)».
5. «Зайві люди» у прозі М. Хвильового («Санаторійна зона», «Сентиментальна історія»).

Завдання для самостійного виконання

1. Повторіть літературознавчі терміни: повість, оповідання, новела, етюд, памфлет, роман, модернізм, дискурс, дискусія, футуризм, символізм, імпресіонізм, експресіонізм, авангардизм.
2. Підготуйте повідомлення про літературні угруповання 1920–1930-х років і їх представників.

3. З'ясуйте авторську позицію в повісті «Санаторійна зона».

4. Зробіть огляд літературознавчих праць, присвячених творчості М. Хвильового.

5. Напишіть есе на тему: «Новаторство М. Хвильового в жанрі памфлету».

6. Здійсніть ідейно-художній аналіз однієї з новел М. Хвильового («Кіт у чоботях», «Мати», «Синій листопад»).

7. Підготуйте медіаісторію на висловлювання М. Хвильового: «Національне відродження робить чудеса, і нація прискореним темпом підходить до свого золотого віку».

Питання для самоконтролю

1. Які стильові тенденції переважали в прозі початку XX століття?
2. Назвіть найтипівіші жанри в літературному процесі 20–30-х років XX ст.
3. Які основні теми й проблеми прозових творів початку XX століття?
4. Яким памфлетом М. Хвильовий започаткував літературну дискусію? У чому її суть?
5. Назвіть особливості імпресіоністичної манери новел М. Хвильового. Знайдіть риси імпресіонізму в новелі «Я (Романтика)».
6. У чому суть філософії імені у творі Миколи Хвильового «Кіт у чоботях»?
7. Які структурно-семантичні особливості повісті «Про санаторійну зону»?
8. У чому полягає новаторство творчості М. Хвильового?

Рекомендована література

Основна:

1. Антологія української літературно-критичної думки першої половини XX століття / упоряд. В. Агеєва. Київ: Смолоскип, 2016. 904 с.
2. Двучичанська О. А. Історія української літератури: інтегрований курс: навч.-метод. посіб. для орг. самостійної роботи й підготов. до модульної роботи студ. спец. «Журналістика». Держ. закл. «Луган. нац. ун-т імені Тараса Шевченка». Хмельницький: Вид-во «Богдан-М», 2017. 150 с.
3. Історія української літератури XX – початок XXI століття: У 3 т. / За ред. В. Кузьменка. Київ, 2017.
4. Ковалів Ю. Історія української літератури: кінець XIX – поч. XXI ст.: У 10 т. Київ: Академія, 2019. Т. 6. 528 с.
5. Наєнко М. Історія українського літературознавства і критики: Підручник для філолог. факульт. Київ, 2016. 360 с.

6. Підпригора С. Українська експериментальна проза ХХ – початку ХХІ століть: «неможлива» література: монографія. Миколаїв: Іліон, 2018. 392 с.

7. Поляруш Н. Історія української літератури (І половина ХХ століття): навч.-метод. посіб. для студентів ступеня вищої освіти «бакалавр». Вінниця, 2021. 5 вид., доп. 199 с.

8. Українська література ХХ століття: навч.-метод. посіб. для студ. 1-го курсу, які навчаються за напрямом підготов. 6.020303 – Філологія (кредит.-модул. система) / Нар. укр. акад., [каф. українознав.; упоряд. О. В. Слюніна]. Х.: Вид-во НУА, 2014. 156 с.

Додаткова:

1. Агеєва В. 13: Символічне в житті Миколи Хвильового. 2021. URL: <https://localhistory.org.ua/texts/statti/13-simvolichne-v-zhitti-mikoli-khvilovogo/>

2. Безхутрий Ю. Художній світ Миколи Хвильового. Х.: Вид.-во ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2005. 332 с.

3. Владиславський А. Микола Хвильовий. І досі проти течії. 2023. URL: https://uain.press/articles/622004-622004#google_vignette

4. Гречанюк С. День повернення Миколи Хвильового. На тлі ХХ століття: літ.-критич. нариси. К.: Рад. письм., 1990. С. 99–138.

5. Гундорова Т. Проявлення Слова: Дискурсія раннього українського модернізму і постмодерна інтерпретація. Львів, 1997. 447 с.

6. Донцов Д. Микола Хвильовий. Українське слово. Кн.1. К.: Рось, 1994. С. 654–672.

7. Єфремов С. Історія українського письменства. К., 1995. 685 с.

8. Ільєнко І. У жорнах репресій: Оповіді про українських письменників (за архівами ДПУ – НКВС). К., 2021. 400 с.

9. Історія української літератури ХХ століття: У 2 кн. Кн. 1: Перша половина ХХ ст. Підручник / За ред. В. Г. Дончика. К.: Либідь, 1998. 464 с.

10. Калинчук В. Микола Хвильовий – (не) чекіст, (не) романтик, (не) герой власних творів. 2023. <https://drukarnia.com.ua/articles/mikola-khvilovii-ne-chekist-ne-romantik-ne-geroi-vlasnikh-tvoriv-9-MAВ>
11. Ковалів Ю. Українська поезія першої половини ХХ ст. К., 2000. 40 с.
12. Коломієць Р. Микола Хвильовий. Харків: Фоліо, 2019. 119 с.
13. Лозицький В. Бунтівник. Життя і смерть Миколи Хвильового: історико-біографічний нарис. Київ: Генеза, 2009. 117 с.
14. Нестелеєв М. Тичина і Хвильовий: дві долі – один текст. 2024. URL: <https://tyzhden.ua/tychyna-j-khvylovyyj-dvi-doli-odyn-tekst/>
15. Плющ Л. І. Його таємниця, або «Прекрасна ложа» Хвильового. Київ: КОМОРА, 2018. 798 с.
16. Полювання на «Вальдшнепа»: Розсекречений Микола Хвильовий / упор. Ю. Шаповал. Київ: Темпора, 2009. 296 с.
17. Розстріляне відродження: Антологія 1917–1933. Поезія – проза – драма – есей / Упоряд. Ю. Лавріненко. К., 2015. 976 с.
18. Рудяченко О. Микола Хвильовий. Революційний конкістадор. 2021. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-culture/3243056-mikola-hvilovij-2-revolucijnij-konkistador.html>
19. Сергєєва В. М'ятежна доба Миколи Хвильового: художні тексти як свідчення. 2023. URL: <https://tyzhden.ua/m-iatezhna-doba-mykoly-khvylovoho-khudozhni-teksty-iak-svidchennia/>
20. Соловей О. Рання проза Миколи Хвильового у літературній критиці 1920-х років. Донецьк, 2003. 172 с.
21. Хвильовий М. Г. Досвітні симфонії: зб. поезії. Харків: Фоліо, 2021. 154 с.
22. Хвильовий М. Г. Останній день: зб. творів. Харків: Фоліо, 2021. 156 с.
23. Шаповал Ю. Письменник Микола Хвильовий: «Сьогодні 13-те. Пам'ятаєте, як я був закоханий у це число?». 2021. URL:

<https://suspilne.media/culture/130059-pismennik-mikola-hvilovij-sogodni-13-te-pamataete-ak-a-buv-zakohani-j-u-ce-cislo/>

24. Шерех Ю. Хвильовий без політики. Пороги і Запоріжжя. Література. Мистецтво. Ідеологія: У 3 т. Харків: Фоліо, 1998. Т. 1. С. 57–68.

25. Юрчук О. «Геть від Москви...». Микола Хвильовий – руйнівник імперських міфів. Літератури світу: поетика, ментальність і духовність. 2020. Вип. 14. С. 146–153.

Практичне заняття № 2. Тема: Творчість Юрія Яновського та Валер'яна Підмогильного в українському медіапросторі. Проблематика та художні особливості прози

Мета: розглянути творчість Юрія Яновського та Валер'яна Підмогильного в контексті українського медіапростору; дослідити проблематику їхньої прози та визначити художні особливості творів.

Професійне спрямування: тема орієнтована на здобувачів вищої освіти в галузі журналістики й української філології; допомагає інтерпретувати художній текст, розвиває аналітичне мислення, сприяє вивченню взаємозв'язків літературного процесу й сучасного інформаційного простору.

Опорні поняття: медіапростір, проблематика, урбаністичні мотиви, авторська позиція.

План

1. Жанрова своєрідність роману «Вершники» Ю. Яновського. Епічне та ліричне начало у творі.
2. Проблематика роману «Чотири шаблі». Історична доля України.
3. Тема мистецтва в романі Ю. Яновського «Майстер корабля». Особливості образних систем. Автобіографічна основа твору.
4. Урбаністичні мотиви в інтелектуально-психологічному романі «Місто» Валер'яна Підмогильного.
5. Медійність образних систем прози В. Підмогильного.

Завдання для самостійного виконання

1. Повторіть літературознавчі терміни і використайте їх під час аналізу творів: новела, роман у новелах, інтелектуально-психологічний роман, епічність, обрамлення, маринізм, урбаністичні мотиви.
2. З'ясуйте, яку роль у житті й творчості Ю. Яновського відігравало кіномистецтво.

3. Вкажіть нові та цікаві, на ваш погляд, медіарозвідки, присвячені творчості Ю. Яновського.

4. Розкрийте у відеоподкасті жанрову природу та модерністський характер роману В. Підмогильного «Місто».

5. Підготуйте відеоматеріали до характеристики образу Степана Радченка («Місто» В. Підмогильного).

Питання для самоконтролю

1. Який жанр започаткував Ю. Яновський в українській літературі?
2. Чим були обумовлені зміни в художній творчості Ю. Яновського?
3. У чому полягають жанрові особливості роману «Вершники»?
4. Що об'єднує новели «Подвійне коло», «Дитинство», «Шаланда в морі» (з роману Ю. Яновського «Вершники»)?
5. Назвіть основні проблеми роману «Чотири шаблі» Ю. Яновського.

6. Розкрийте автобіографічну основу роману Ю. Яновського «Майстер корабля».

7. Які проблеми порушує В. Підмогильний у романі «Місто»?

8. Чи можна місто вважати образом-персонажем роману?

Рекомендована література

Основна:

1. Антологія української літературно-критичної думки першої половини ХХ століття / упоряд. В. Агеєва. Київ: Смолоскип, 2016. 904 с.

2. Дзуличанська О. А. Історія української літератури: інтегрований курс: навч.-метод. посіб. для орг. самостійної роботи й підготов. до модульної роботи студ. спец. «Журналістика». Держ. закл. «Луган. нац. ун-т імені Тараса Шевченка». Хмельницький: Вид-во «Богдан-М», 2017. 150 с.

3. Історія української літератури ХХ – початок ХХІ століття: У 3 т. / За ред. В. Кузьменка. Київ, 2017.

4. Ковалів Ю. Історія української літератури: кінець ХІХ – поч. ХХІ ст.: У 10 т. Київ: Академія, 2019. Т. 6. 528 с.

5. Наєнко М. Історія українського літературознавства і критики: Підручник для філолог. факульт. Київ, 2016. 360 с.

6. Підопригора С. Українська експериментальна проза ХХ – початку ХХІ століть: «неможлива» література: монографія. Миколаїв: Іліон, 2018. 392 с.

7. Поляруш Н. Історія української літератури (І половина ХХ століття): навч.-метод. посіб. для студентів ступеня вищої освіти «бакалавр». Вінниця, 2021. 5 вид., доп. 199 с.

8. Українська література ХХ століття: навч.-метод. посіб. для студ. 1-го курсу, які навчаються за напрямом підготов. 6.020303 – Філологія (кредит.-модул. система) / Нар. укр. акад., [каф. українознав.; упоряд. О. В. Слюніна]. Х.: Вид-во НУА, 2014. 156 с.

Додаткова:

1. Агеєва В. Як Підмогильний українізував місто і методи Фрейда. 2021. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/blogs-55799546>
2. Агеєва В. Свобода духу і приреченість втіленості: інтелектуальні контрверсії прози Валер'яна Підмогильного. 2021. URL: <http://nrpllit.ukma.edu.ua/article/view/263229/25952>
3. Бабишкін О. Кіноспадщина Ю. Яновського. К.: Дніпро, 1987. 141 с.
4. Бурбан В. Стриножений вершник. *Дзеркало тижня*. 2017. 24 серпня (№ 158).
5. Касян Л. Адіовізуальні документи в контексті автобіографічного синергену Юрія Яновського. *Огляди джерел та документальні нариси*. 2017. 5 жовтня (№ 189). С. 156–168.
6. Ковалів Ю. І. Валер'ян Підмогильний. *Слово і Час*. 2019. № 2. С. 57–63.
7. Ковальчук О. Жінка у візіях чоловіка: аберації зору (Роман Юрія Яновського «Майстер корабля»). *Дивослово*. 2004. № 8. С. 37–42.
8. Ковальова А. «І думав я не тільки те, що написав у книжках». 120 років тому народився Юрій Яновський. 2022. URL: <https://suspilne.media/kropyvnytskiy/275355-i-dumav-a-ne-tilki-te-so-napisav-u-knizkah-120-rokiv-tomu-narodivsa-urij-anovskij/>
9. Колп В. Мала проза В. Підмогильного (риси екзистенціалізму). *Слово і Час*. 1999. № 2. С. 47–52.
10. Костюк Г. Лицар культури нації. Українське слово. Хрестоматія української літератури та літературної критики ХХ століття. Книга друга. К., 1994. С. 433–443.
11. Лавріненко Ю. Юрій Яновський. Розстріляне відродження. Антологія 1917–1933. К., 2001. 794 с.
12. Луцій С. Образ міста в прозі Валер'яна Підмогильного. *Рідний край*. 2012. № 2 (27). С. 110–117.
13. Мазуренко І. Валер'ян Підмогильний: Сходини в небо... 2018. URL: <https://museum.dp.ua/wp-content/uploads/2018/01/pidmogilny.pdf>

14. Мельник В. Суворий аналітик доби. Валер'ян Підмогильний в ідейно-естетичному контексті української прози першої половини XX ст. К., 1994. 320 с.
15. Мельник П. Загадки Юрія Яновського. *Голос України*. 2021. 5 червня (№ 105). С. 10.
16. Митрофаненко Ю. Аксіологічний контекст історичної прози Юрія Яновського: традиції трактування та інновації осмислення. *Літопис Волині* (28). 2023. С. 141–146.
17. Несисюк О. Юрій Яновський як стиль: «Виструнчений, коректний...». *Українська мова та література*. 2002. № 37. С. 17–19.
18. Павличко С. Дискурс модернізму в українській літературі. К.: Либідь, 1997. С. 209–215.
19. Патетичний фрегат. Роман Юрія Яновського «Майстер корабля» як літературна містифікація / Упоряд. В. Є. Панченко. К.: Факт, 2002. 344 с.
20. Руденко І. Екзистенціалізм, бійка за стілець та інтимна лірика: про життя письменника Валер'яна Підмогильного. 2023. URL: <https://suspilne.media/culture/101167-120-rokiv-z-dna-narodzenna-valerana-pidmogilnogo-7-cikavih-faktiv-pro-ukrainskogo-pismennika/>
21. Семенчук І. Юрій Яновський. Життя і творчість. К., 1990. 256 с.
22. Столітня А. На якому пароплаві шукати Валер'яна Підмогильного. 2024. URL: <https://chytomo.com/na-iakomu-paroplavi-shukaty-valer-iana-pidmohylnoho/>
23. Цимбал Я. 36 із 120: парадокси Валер'яна Підмогильного. 2021. URL: <https://localhistory.org.ua/texts/statti/36-zi-120-paradoksi-valeriana-pidmogilnogo/>

Практичне заняття № 3. Тема: Медіасвіт Олександра Довженка.

Новаторство кіноповістей

Мета: ознайомити здобувачів вищої освіти з творчістю О. Довженка як митця-новатора в галузі кіномистецтва; з'ясувати особливості його кіноповістей; розвивати навички критичного мислення, інтерпретації медіатекстів, усвідомлення ролі письменника в медіакультурі.

Професійне спрямування: формування вмінь аналізувати візуальний та аудіовізуальний текст, розвивати компетентності у сфері медіаграмотності; розгляд творчих професій, пов'язаних з кіно, журналістикою, літературознавством; розуміння значення національного культурного продукту в розвитку світового кіномистецтва.

Опорні поняття: кіномистецтво, кіноповість, медіатекст, медіасвіт, новаторство

План

1. Кіноповість «Україна в огні» О. Довженка. Історія написання, проблематика, особливості композиції.
2. Тема дитинства та джерел мистецтва в кіноповісті «Зачарована Десна». Зображення національного менталітету українців.
3. «Щоденник» О. Довженка – творча лабораторія письменника.
4. Місце О. Довженка в розвитку світового кіномистецтва.

Завдання для самостійного виконання

1. Повторіть літературознавчі терміни: кіноповість, кінематограф, метафора, гіпербола, символ, алегорія, експресіонізм та ін.
2. Підготуйте подкаст, присвячений темі й морально-етичним проблемам кіноповісті «Зачарована Десна» О. Довженка. Розкрийте поетику назви твору.
3. Розкрийте своєрідність композиції «Зачарованої Десни» О. Довженка. Які ознаки кіноповісті має твір?

4. Вкажіть сучасні цікаві, на ваш погляд, літературознавчі медіастудії, присвячені творчості майстра слова.

Питання для самоконтролю

1. Дайте визначення літературному жанру, який започаткував О. Довженко.
2. Яке значення має сьогодні «Щоденник» О. Довженка?
3. Учому полягає сучасна рецепція постаті митця? Розкрийте вплив його творчості на розвиток літератури й мистецтва.
4. Що спонукало письменника написати кіноповість «Україна в огні»? Чому твір зазнавав несправедливої критики?

Рекомендована література

Основна:

1. Антологія української літературно-критичної думки першої

половини ХХ століття / упоряд. В. Агеєва. Київ: Смолоскип, 2016. 904 с.

2. Двulichанська О. А. Історія української літератури: інтегрований курс: навч.-метод. посіб. для орг. самостійної роботи й підготов. до модульної роботи студ. спец. «Журналістика». Держ. закл. «Луган. нац. ун-т імені Тараса Шевченка». Хмельницький: Вид-во «Богдан-М», 2017. 150 с.

3. Історія української літератури ХХ – початок ХХІ століття: У 3 т. / За ред. В. Кузьменка. Київ, 2017.

4. Ковалів Ю. Історія української літератури: кінець ХІХ – поч. ХХІ ст.: У 10 т. Київ: Академія, 2019. Т. 6. 528 с.

5. Наєнко М. Історія українського літературознавства і критики: Підручник для філолог. факульт. Київ, 2016. 360 с.

6. Підопригора С. Українська експериментальна проза ХХ – початку ХХІ століть: «неможлива» література: монографія. Миколаїв: Іліон, 2018. 392 с.

7. Поляруш Н. Історія української літератури (І половина ХХ століття): навч.-метод. посіб. для студентів ступеня вищої освіти «бакалавр». Вінниця, 2021. 5 вид., доп. 199 с.

8. Українська література ХХ століття: навч.-метод. посіб. для студ. 1-го курсу, які навчаються за напрямом підготов. 6.020303 – Філологія (кредит.-модул. система) / Нар. укр. акад., [каф. українознав.; упоряд. О. В. Слюніна]. Х.: Вид-во НУА, 2014. 156 с.

Додаткова:

1. Вдовенко Л. Відображення світогляду наших предків у повісті О. Довженка «Зачарована Десна». *Дивослово*. 1999. № 11. С. 42–45.

2. Касьянова С. Синтез індивідуального сприйняття і загальнолюдського досвіду в «Україні в огні» О. Довженка. *Українська мова та література*. 1997. № 3. С. 4–5.

3. Корогодський Р. Біля джерел нової кінокультури. *Українська мова і література в школі*. 1990. № 10. С. 62.

4. Лавріненко Ю. Олександр Довженко. Українське слово. Хрестоматія з української літератури та літературної критики ХХ століття: У 4-х книгах. Книга 2. К., 1994. С. 37–47.
5. Марисняк Т. Олександр Довженко: трагічне життя й титанічна праця. *Українська мова й література в сучасній школі*. 2012. № 6. С. 56–59.
6. Медвідь Н. О. Довженко і світ. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Сер.: Філологія. 2016. № 20. Т. 1. С. 32–34.
7. Перше десятиліття кінематографічної творчості Олександра Довженка / упор. і автор коментарів В. Н. Миславський. Харків: «Дім реклами», 2019. 528 с.
8. Плачинда С. Довженко, якого ми не знали (про невідомі сторінки з біографії великого митця). *Дивослово*. 1994. № 8. С. 8–10.
9. Сахно О. В. «Міг би працювати сто літ, коли б не заважали...»: О. Довженко і радянський кінематограф. *Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету*. 2016. вип. 46. С. 162–166.
10. Степанишин Б. Правда, обпалена війною (аналіз кіноповісті «Україна в огні»). *Дивослово*. 1994. № 8. С. 8–11.
11. Тримбач С. Олександр Довженко: пророк і міфотворець. 2023. URL: <https://www.nas.gov.ua/UA/Messages/Pages/View.aspx?MessageID=9963>
12. Шевелєва М. Олександр Довженко: Мистецтво, в якому немає краси – погане мистецтво. 2023. URL: <https://uain.press/blogs/1078627-1078627>
13. «Я син свого часу...» (штрихи до літературно-мистецького портрета Олександра Довженка) / Упор. і перед. Г. Семенюка. К., 2003. 212 с.

Практичне заняття № 4. Тема: Розкриття злочинів тоталітарної системи у творчості письменників української діаспори Івана Багряного, Уласа Самчука, Василя Барки

Мета: з'ясувати специфіку художнього осмислення злочинів тоталітарного режиму у творчості письменників української діаспори; розкрити роль літератури в збереженні історичної пам'яті українського народу.

Професійне спрямування: формування в здобувачів вищої освіти вмінь аналізувати текст крізь призму історичних подій, здатності інтерпретувати історико-літературний контекст; розвиток аналітичного й критичного мислення; виховання громадянської позиції.

Опорні поняття: діаспора, репресії, голодомор, тоталітаризм, історична пам'ять.

План

1. Розвінчання сталінського режиму в публіцистичному памфлеті І. Багряного «Чого я не хочу повертатися в СРСР?».
2. Особливості та проблематика романів «Тигролови» і «Сад Гетсиманський» І. Багряного. Розкриття жахів тоталітарної системи.
3. Картини голодомору та трагедія роду в романі У. Самчука «Марія». Проблематика роману. Образ Марії. Майстерність змалювання.
4. Роман «Жовтий князь» В. Барки. Проблематика. Символіка образів.

Завдання для самостійного виконання

1. Сформулюйте у вигляді тез основні положення публіцистичного памфлету І. Багряного «Чого я не хочу повертатися в СРСР?».

[illegible]

3. Проаналізуйте образ-лейтмотив сонця в романі У. Самчука «Марія». Власні думки підтвердіть цитатами з тексту.

This image shows a single sheet of white paper with horizontal blue or grey ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are approximately 20 lines visible. The paper has a slight shadow on its right side, suggesting it's resting on a surface.

4. Напишіть есе на тему: «Розкриття злочинів тоталітарної системи у творчості українських письменників».

5. Підготуйте медіаісторію про одного з героїв романів І. Багряного.

Питання для самоконтролю

1. Чому нині відновлюється інтерес до творчості І. Багряного? У чому актуальність його творів?
2. Чому твір називається «Тигролови»? Розкрийте проблематику та жанрову природу роману.
3. У чому особливості сюжету та композиції роману «Сад Гетсиманський»?
4. У чому самотність постаті У. Самчука серед майстрів української прози?
5. Які символічні образи в романі «Марія» У. Самчука?

Рекомендована література

Основна:

1. Антологія української літературно-критичної думки першої половини ХХ століття / упоряд. В. Агєєва. Київ: Смолоскип, 2016. 904 с.
2. Дзуличанська О. А. Історія української літератури: інтегрований

курс: навч.-метод. посіб. для орг. самостійної роботи й підготов. до модульної роботи студ. спец. «Журналістика». Держ. закл. «Луган. нац. ун-т імені Тараса Шевченка». Хмельницький: Вид-во «Богдан-М», 2017. 150 с.

3. Історія української літератури ХХ – початок ХХІ століття: У 3 т. / За ред. В. Кузьменка. Київ, 2017.

4. Ковалів Ю. Історія української літератури: кінець ХІХ – поч. ХХІ ст.: У 10 т. Київ: Академія, 2019. Т. 6. 528 с.

5. Наєнко М. Історія українського літературознавства і критики: Підручник для філолог. факульт. Київ, 2016. 360 с.

6. Підпригора С. Українська експериментальна проза ХХ – початку ХХІ століть: «неможлива» література: монографія. Миколаїв: Іліон, 2018. 392 с.

7. Поляруш Н. Історія української літератури (І половина ХХ століття): навч.-метод. посіб. для студентів ступеня вищої освіти «бакалавр». Вінниця, 2021. 5 вид., доп. 199 с.

8. Українська література ХХ століття: навч.-метод. посіб. для студ. 1-го курсу, які навчаються за напрямом підготов. 6.020303 – Філологія (кредит.-модул. система) / Нар. укр. акад., [каф. українознав.; упоряд. О. В. Слюніна]. Х.: Вид-во НУА, 2014. 156 с.

Додаткова:

1. Балаклицький М. А. «Нова релігійність» Івана Багряного: Монографія. К.: «Смолоскип», 2005. 167 с.

2. Бородіца С. Екзистенціалізм як домінанта жанрової структури роману «Марія» Уласа Самчука. *Освітнянин*. 1998. № 5. С. 38–39.

3. Гайдіна С. О., Шарова Т. М. Значення творчості І. Багряного для історії літератури. *Українські студії в європейському контексті*. 2022. № 5. С. 37–42.

4. Дрофань Л. Іван Багряний – мистець слова і пензля. *Мистецтвознавство України*. 2019. № 19. С. 82–95.

5. Зятьєв С. Василь Барка – митець, який один із перших заговорив про Голодомор на українських землях. 2021. URL: <https://armyinform.com.ua/2021/07/16/vasyl-barka-mytecz-yakyj-odyn-iz-pershyh-zagovoryv-pro-golodomor-na-ukrayinskyh-zemlyah/>
6. Ключек Г. Романи І. Багряного «Тигролови», «Сад Гетсиманський». Навч. посібн. Кіровоград, 1998. 79 с.
7. Коцарев О. Іван Багряний: ідеальні пригодницькі романи, ідеальне пригодницьке життя. 2022. URL: <https://chytomo.com/ivan-bahrianyj-idealni-pryhodnytski-romany-idealne-pryhodnytske-zhyttia/>
8. Кралюк П. Улас Самчук – літописець України крізь війни, табори, голод і екзин. 2022. URL: <https://chytomo.com/ulas-samchuk-litopysets-ukrainy-kriz-vijny-tabory-holod-i-ekzyl/>
9. Кралюк П. Улас Самчук. К.: Фоліо, 2024. 128 с.
10. Лодигіна А. Чому я не хочу повертатись в ССРСР: памфлет Івана Багряного, що врятував життя сотням тисяч українців. 2023. URL: <https://life.pravda.com.ua/culture/2023/10/02/256845/>
11. Мироненко Ю. На «лінії найбільшого опору»: Проза Івана Багряного («Тигролови», «Сад Гетсиманський», «Людина біжить над прірвою», «Огненне коло»). Місія. Проблеми національної ідентичності в українській прозі 40–50-х років ХХ століття. Кіровоград, 2004. С. 154–171.
12. Поліщук Я. Формули ідентичності У. Самчука на тлі доби. *Дивослово*. 2004. № 7. С. 26–29.
13. Полюхович О. Трагічний оптиміст Іван Багряний. 2023. URL: <https://localhistory.org.ua/texts/statti/tragichnii-optimist-ivan-bagriani/>
14. Руснак І. Із «когорти сурових лицарів традиційності»: Статті про творчість Уласа Самчука. Вінниця: ТОВ фірма «Планер», 2007. 127 с.
15. Савченко З. Біблійно-християнські мотиви та образи в романі «Сад Гетсиманський». *Слово і Час*. 1996. № 10. С. 57–61.

16. Сокульський М. Василь Барка: консервативний модерніст та свідок голодомору. 2023. URL: <https://chytomo.com/vasyl-barka-konservatyvnyj-modernist-ta-svidok-holodomoru/>
17. Супронюк О. Творчий універсум Василя Барки: між світами й культурами. 2023. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/node/6219>
18. Шугай О. Іван Багряний, або Через терни Гетманського саду: Роман-дослідження. К., 1996. 448 с.

Практичне заняття № 5. Тема: Особливості розвитку лірики першої половини XX ст.

Мета: дослідити зі здобувачами вищої освіти основні тенденції розвитку лірики першої половини XX ст., з'ясувати жанрово-стильове розмаїття поезії зазначеного періоду.

Професійне спрямування: формування творчого підходу до інтерпретації літературних творів, розвиток умінь та навичок аналізу поетичних текстів крізь призму історико-культурного контексту.

Опорні поняття: стильові течії, новаторство, модерністський дискурс, символісти, футуристи, неокласики, «Празька школа».

План

1. Стильові течії, новаторство, модерністський дискурс, жанрове багатство української лірики.
2. Українська поезія початку XX ст. Лірика символістів. Лірика футуристів.
3. Київська школа неокласиків (М. Зеров, М. Драй-Хмара, Ю. Клен, П. Филипович, М. Рильський).
4. Поети «Празької школи» (О. Ольжич, О. Теліга, О. Стефанович, О. Лятуринська, Є. Маланюк, Л. Мосендз).

Завдання для самостійного виконання

1. Охарактеризуйте жанрове багатство української лірики першої половини XX ст. (медитація, сонет, елегія, балада тощо).

4. Підготуйте серію відеоматеріалів, присвячену особливостям розвитку лірики першої половини ХХ ст.

Питання для самоконтролю

1. Розкрийте основні особливості лірики символістів.
2. У чому особливості лірики футуристів? Назвіть представників.
3. Які естетичні засади поетів «Празької школи»?
4. Чому основоположником неокласичної школи поетів вважають М. Зерова?
5. Кого з поетів «Празької школи» ви знаєте? Охарактеризуйте творчість одного з них.

Рекомендована література

Основна:

1. Антологія української літературно-критичної думки першої половини ХХ століття / упоряд. В. Агеєва. Київ: Смолоскип, 2016. 904 с.
2. Дзуличанська О. А. Історія української літератури: інтегрований курс: навч.-метод. посіб. для орг. самостійної роботи й підготов. до модульної роботи студ. спец. «Журналістика». Держ. закл. «Луган. нац. ун-т імені Тараса Шевченка». Хмельницький: Вид-во «Богдан-М», 2017. 150 с.
3. Історія української літератури ХХ – початок ХХІ століття: У 3 т. / За ред. В. Кузьменка. Київ, 2017.
4. Ковалів Ю. Історія української літератури: кінець ХІХ – поч. ХХІ ст.: У 10 т. Київ: Академія, 2019. Т. 6. 528 с.
5. Наєнко М. Історія українського літературознавства і критики: Підручник для філолог. факульт. Київ, 2016. 360 с.
6. Підопригора С. Українська експериментальна проза ХХ – початку ХХІ століть: «неможлива» література: монографія. Миколаїв: Іліон, 2018. 392 с.

7. Поляруш Н. Історія української літератури (І половина XX століття): навч.-метод. посіб. для студентів ступеня вищої освіти «бакалавр». Вінниця, 2021. 5 вид., доп. 199 с.

8. Українська література XX століття: навч.-метод. посіб. для студ. 1-го курсу, які навчаються за напрямом підготов. 6.020303 – Філологія (кредит.-модул. система) / Нар. укр. акад., [каф. українознав.; упоряд. О. В. Слюніна]. Х.: Вид-во НУА, 2014. 156 с.

Додаткова:

1. Авраменко Н. Феномен символізму в контексті сучасної інтерпретації. *Вісник Сумського державного університету. Серія: Філологічні науки*. Вип. 21. Суми, 2000. С. 60–69.

2. Агеєва В. Культурний спротив як стратегія київських неокласиків. 2022. URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/6ae7905b-aa6d-4b95-9b62-ba5fee2f48a9/content>

3. Атом серця. Українська поезія першої половини XX століття. К.: Веселка, 1993. 349 с.

4. Астаф'єв О. Лірика української еміграції: еволюція стильових систем. Дис... д-ра філол. наук: 10.01.01 / НАН України. К., 1999. 401с.

5. Біла А. Концептологія автентичного в українському футуризмі: компаративний аспект. *Слово і Час*. 2015. № 9. С. 56–61.

6. Ільєнко І. О Іроно п'ятірне нездоланих співців. Неокласики перед несправедливим судом. У жорнах репресій: Оповіді про українських письменників (за архівами ДПУ–НКВС). К., 1995. 447 с.

7. Київські неокласики / Упор. В. Агеєва. Серія «Український мемуари». К., 2003. 351 с.

8. Київські неокласики: антологія: [1910–1930-ті: поезія, проза, критика, спогади] / упоряд. Наталія Котенко. Київ: Смолоскип, 2015. 915 с.

9. Клен Ю. Спогади про неокласиків. Твори. У 3 томах / За ред. Є. Маланюка. Торонто, Канада: Фундація Юрія Клена. 1990. С. 107–214.

10. Ковалів Ю. «Празька школа»: на крутосхилах «філософії чину». К., 2001. 118 с.
11. Ковалів Ю. Кларнетизм П. Тичини – нереалізована естетична концепція. *Слово і Час*. 2003. № 1. С. 3–8.
12. Лавріненко Ю. Розстріляне відродження. Антологія 1917–1933 років. К.: Просвіта, 2001. 980 с.
13. Марчук О. Вивчення лірики Є. Маланюка в контексті феномену «Празької поетичної школи». 2019. DOI 10.5281/zenodo.3564726
14. Наєнко М. К. Неокласики і філологічна методологія: тільки історія чи жива теорія? Філологічні семінари. Неокласики і філологічна методологія літературознавства / Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. Київ, 2014. С. 5–11.
15. Наливайко Д. С. Українські неокласики і класицизм. *Наукові записки «НаУКМА»*. К., 1998. Т. 4. Філологія. С. 3–11.
16. Поети Празької школи. Срібні сурми: Антологія / Упоряд. М. Ільницький. Київ: Смолоскип, 2009. 916 с.
17. Просалова В. Поети «празької школи». Донецьк, 2000. 90 с.
18. Сірик Л. Антропологічна концепція людини в поезії київських неокласиків. *Народна творчість та етнологія*. 2020. № 2 (384). С. 28–39.
19. Холодинська С. Персоналізована історія футуризму: досвід реконструкції літературного оточення Михайля Семенка. *Культурологічна думка*. 2018. № 14. С. 140–147.
20. Цепкало Т. О. Міфологізм української поезії XX століття як об'єкт літературознавчого дискурсу. 2020. URL: https://www.researchgate.net/publication/370221676_Mifologizm_ukrainskoi_poezii_NH_stolitta_ak_ob'ekt_literaturoznavcogo_diskursu
21. Черниш Г. До історії українського футуризму. Українська література XX сторіччя. Навч. посібн. К.: Український письменник, 1993. С. 209–222.

22. Шацький І. В. Жанр візії у творчості поетів Празької школи. *Учені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Соціальні комунікації*. 2014. Т. 27 (66). № 4. Ч. 2. С. 94–99.

23. Шерех Ю. Легенда про український неокласицизм. Пороги і Запоріжжя. Твори: У 3 т. Харків, 1998. Т. 1. С. 92–140.

Практичне заняття № 6. Тема: Творчість Максима Рильського, Павла Тичина та Володимира Сосюри

Мета: ознайомити здобувачів вищої освіти з особливостями творчості М. Рильського, П. Тичини та В. Сосюри, розкрити ідейно-художні особливості їхньої поезії; формувати навички аналізу ліричного твору; виховувати повагу до національної культурної спадщини та естетичний смак.

Професійне спрямування: формування вмінь аналізувати поетичні тексти, інтерпретувати художні твори, досліджувати літературні явища в контексті історико-культурного процесу, використовувати літературознавчі знання в майбутній професійній діяльності, зокрема, у сфері освіти, медіа, PR.

Опорні поняття: неокласицизм, поезія періоду «третього цвітіння», символізм, кларнетизм, ліризм.

План

1. Творчість Максима Рильського. Неокласичний дискурс.
2. Естетичні пошуки в поезії періоду «третього цвітіння» (Зб. «Троянди й виноград», «Голосіївська осінь», «В затінку жайворонка» та ін.).
3. М. Рильський і Житомирщина.
4. Філософсько-поетичне осмислення світу в збірці «Сонячні кларнети» Павла Тичини (символізм, кларнетизм, життєрадісність, пантеїзм).
5. Комунікативна символіка текстів. Ліризм, жанрове розмаїття, багатство комунікативних форм у збірках «Замість сонетів і октав», «Плуг», «Вітер з України» П. Тичини.
6. Володимир Сосюра в комунікативному просторі України початку ХХ ст. Медійність образних систем.
7. Провідні мотиви лірики В. Сосюри.

Завдання для самостійного виконання

1. Охарактеризуйте одну з поезій періоду «третього цвітіння» М. Рильського.

2. Підготуйте сценарій для відеоматеріалу, присвяченому аналізу пейзажної та інтимної лірики збірки «Сонячні кларнети» П. Тичини («Ви знаєте, як липа шелестить», «О, панно Інно», «Гаї шумлять», «Арфами, арфами...» тощо).

3. Напишіть есе «Інтимна лірика Павла Тичини».

This image shows a blank sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

4. Зробіть письмово аналіз одного з віршів В. Сосюри (на вибір) з погляду його художньої структури (тропи, розмір, ритмічний малюнок, рима, строфіка, ліричний герой, автор).

[illegible]

5. Знайдіть сучасні цікаві, на ваш погляд, літературознавчі медіастудії, присвячені творчості майстрів слова.

6. Вивчіть по одній поезії М. Рильського, П. Тичини, В. Сосюри. Зробіть їх ідейно-художній аналіз.

Питання для самоконтролю

1. У чому полягає естетика класицизму М. Рильського?
2. Які провідні мотиви й образи неокласичної лірики поета (зб. «Синя далечінь», «Крізь бурю й сніг», «Тринадцята весна»).
3. Як ви розумієте вислів про народження «Сонячних кларнетів» П. Тичини з духу музики? Як збірку оцінює критика?
4. У чому новаторство модерністської збірки «Замість сонетів та октав» П. Тичини?
5. Розкрийте художній світ лірики В. Сосюри, багатство її жанрів.

Рекомендована література

Основна:

1. Антологія української літературно-критичної думки першої половини ХХ століття / упоряд. В. Агеєва. Київ: Смолоскип, 2016. 904 с.
2. Двulichанська О. А. Історія української літератури: інтегрований курс: навч.-метод. посіб. для орг. самостійної роботи й підготов. до модульної роботи студ. спец. «Журналістика». Держ. закл. «Луган. нац. ун-т імені Тараса Шевченка». Хмельницький: Вид-во «Богдан-М», 2017. 150 с.
3. Історія української літератури ХХ – початок ХХІ століття: У 3 т. / За ред. В. Кузьменка. Київ, 2017.
4. Ковалів Ю. Історія української літератури: кінець ХІХ – поч. ХХІ ст.: У 10 т. Київ: Академія, 2019. Т. 6. 528 с.
5. Наєнко М. Історія українського літературознавства і критики: Підручник для філолог. факульт. Київ, 2016. 360 с.
6. Підопригора С. Українська експериментальна проза ХХ – початку ХХІ століть: «неможлива» література: монографія. Миколаїв: Іліон, 2018. 392 с.
7. Поляруш Н. Історія української літератури (І половина ХХ століття): навч.-метод. посіб. для студентів ступеня вищої освіти «бакалавр». Вінниця, 2021. 5 вид., доп. 199 с.
8. Українська література ХХ століття: навч.-метод. посіб. для студ. 1-го курсу, які навчаються за напрямом підготов. 6.020303 – Філологія (кредит.-модул. система) / Нар. укр. акад., [каф. українознав.; упоряд. О. В. Слюніна]. Х.: Вид-во НУА, 2014. 156 с.

Додаткова:

1. Агеєва В. Мистецтво рівноваги. Максим Рильський на тлі епохи. К.: Книга, 2012. 392 с.

2. Агєєва В. Павло Тичина: від барда української революції до придворного блазня режиму. 2021. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/blogs-55749802>
3. Башманівський В. «Неокласична» тональність ранніх поезій Максима Рильського. *Українська література в загальноосвітній школі*. 2005. № 11. С. 14–15.
4. Білецький О. Творчість Максима Рильського. Літературно-критичні статті. К.: Дніпро, 1990. С. 186–217.
5. Екозахисник і популяризатор науки: яким насправді був Максим Рильський. 2023. URL: https://znayshov.com/News/Details/ekozakhysnyk_i_populiaryzator_nauky_Yakym_naspravdi_buv_maksym_rylskyi#google_vignette
6. Єрмоленко С. Мінливе й вічне слово поезії Максима Рильського. *Урок української*. 2001. № 10. С. 49–51.
7. Задьорна Л. Українські орнітологічні символи у збірці Г. Тичини «Сонячні кларнети». *Вивчаємо Українську мову та літературу*. 2015. № 4–5. С. 60–64.
8. Зеров М. До вершин української культури поетичного слова ХХ століття (Творчість Максима Рильського: ранній період). *Народна творчість та етнографія*. 2001. № 3. С. 75–82.
9. Змієвський С. «Об серце звоню я...»: Три відкриття невідомого Павла Тичини. *Культура і життя*. 2004. 23 березня (№ 11).
10. З трудів і днів Максима Рильського: [вірші, поеми, пер., спогади, док.] / упоряд.: С. А. Гальченко, В. Л. Колесник [та ін.]. К.: А.С.К., 2009. 656 с.
11. Ключек Г. Інтерпретація поезій Павла Тичини. *Українська мова та література. Шкільний світ*. 2015. № 9–10. С. 16–24.
12. Ковалів Ю. Кларнетизм П. Тичини – нереалізована естетична концепція. *Слово і Час*. 2003. № 1. С. 3–8.

13. Констанкевич І. Максим Рильський в інтелектуально-естетичному просторі української й польської культур. 2012. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/153582513.pdf>
14. Косінова О. Павло Тичина – маестро поетичного слова. *Дивослово*. 2018. № 10. С. 54–59.
15. Котубей-Геруцька О. «Любіть Україну!»: історія складних виборів письменника Володимира Сосюри. 2024. URL: <https://suspilne.media/culture/650330-lubit-ukrainu-istoria-skladnih-viboriv-pismennika-volodimira-sosuri/>
16. Лавріненко Ю. Лірика і ліричний епос Максима Рильського. *Українське слово*. Хрестоматія української літератури та літературної критики ХХ століття. К.: Рось, 1994. Кн. 2. С. 91–99.
17. Моренець В. Без Тичини. *Сучасність*. 2000. № 1. С. 79–100.
18. Нестелеєв М. Тичина і Хвильовий: дві долі – один текст. 2024. URL: <https://tyzhden.ua/tychyna-j-khvylovyyj-dvi-doli-odyn-tekst/>
19. Павло Тичина: лірика порубана сталлю: інформаційно-бібліографічні матеріали до 130-річчя від дня народження Павла Тичини / укладач В. Ю. Логвиненко. Полтава, 2021. 32 с.
20. Пазяк Н. Рильський неокласичний: сьогодні минає 120 років від дня народж. поета. *Літературна Україна*. 2015. 19 березня. С. 4–5.
21. Панькова Н. Світла нота «Соняшних кларнетів». *Дивослово*. 2014. № 10. С. 35–39.
22. Петренко Т. Максим Рильський: балансування над прірвою тоталітаризму. 2023. URL: <https://chytomo.com/maksym-rylskyj-balansuvannia-nad-prirvoiu-totalitaryzmu/>
23. Сулима М. П. Тичина і поети-модерністи. *Слово і Час*. 2007. № 4. С. 32–38.
24. Татар В. Особистість В. Сосюри. *Дивослово*. 2008. № 5. С. 34–35.
25. Чорна С. «Максим Рильський для мене після матері і батька третя людина». *Голос України*. 2019. № 79. С. 16.

26. Юдкін І. Неокласицизм М. Рильського: рефлексія історії. Формування визначників української культури. К.: Ін-т культурології Акад. мистец. України, 2008. С. 87–106.
27. Чумак Т. Духовний світ ранньої лірики Павла Тичини. *Українська література в загальноосвітній школі*. 2015. № 2. С. 30–32.
28. Царик Л. Екзистенційна дуальність поетової дійсності. Творчість В. Сосюри післяреволюційного десятиліття. Монографія. Тернопіль: Збруч, 2000. 62 с.

Практичне заняття № 7. Тема: Українська драматургія і театр першої половини ХХ століття. П'єси Миколи Куліша. Особливості мистецьких уподобань.

Мета: розглянути провідні тенденції розвитку української драматургії та театру першої половини ХХ століття, ознайомитися з творчістю Миколи Куліша, дослідити художні особливості його п'єс; розвивати вміння аналізу драматичного твору в контексті доби.

Професійне спрямування: розвиток критичного мислення, уміння інтерпретувати художні твори в культурно-історичному

Опорні поняття: драматургія, театральне мистецтво, драматичний конфлікт, принципи творення характерів.

План

1. Розвиток театрального мистецтва в Україні першої половини ХХ століття. Лесь Курбас. «Березіль».

2. Драматургія Миколи Куліша: новаторство, особливості драматичного конфлікту, принципи творення характерів, композиційна майстерність, різновиди жанрів.

3. П'єса «97». Життєва основа, тематика і конфлікт твору.

4. «Мина Мазайло» – політична комедія дискусійного жанру. Життєва основа п'єси. Характерні особливості головних персонажів. Актуальність проблематики.

5. Своєрідність композиції і характерів у драматичному творі «Патетична соната». Традиції вертепної драми.

Завдання для самостійного виконання

1. Повторіть літературознавчі терміни: драматургія, драма, комедія, трагікомедія, драматичний конфлікт, підтекст, фабула, експресіонізм, дискурс, модернізм, гротеск, клоунада.

2. Зробіть порівняльну характеристику Мيني Мазайла (однойменна комедія М. Куліша), Мартина Борулі (однойменна п'єса І. Карпенка-Карого) і Журдена («Міщанин-шляхтич» Ж.-Б. Мольєра).

3. Підготуйте відеоподкаст на запитання: з якою метою М. Куліш у п'єсі «Мина Мазайло» використав прийоми з мольєрівської комедіографічної техніки (будова твору, оформлення комедійних ситуацій, способи характеристики персонажів).

4. Зробіть огляд літературознавчих праць та медіадосліджень, присвячених творчості М. Куліша.

Питання для самоконтролю

1. Розкажіть про український театр у 1920 – 1930-х роках. Назвіть найвідоміших його представників.
2. У чому новаторство драматургії М. Куліша?
3. Розкрийте життєву основу п'єси «97».
4. Які традиції вертепної драми спостерігаються в «Патетичній сонаті» М. Куліша?
5. Які проблеми порушує М. Куліш у комедії «Мина Мазайло»?

Рекомендована література

Основна:

1. Антологія української літературно-критичної думки першої половини ХХ століття / упоряд. В. Агеєва. Київ: Смолоскип, 2016. 904 с.
2. Дзуличанська О. А. Історія української літератури: інтегрований курс: навч.-метод. посіб. для орг. самостійної роботи й підготов. до модульної роботи студ. спец. «Журналістика». Держ. закл. «Луган. нац. ун-т імені Тараса Шевченка». Хмельницький: Вид-во «Богдан-М», 2017. 150 с.
3. Історія української літератури ХХ – початок ХХІ століття: У 3 т. / За ред. В. Кузьменка. Київ, 2017.
4. Ковалів Ю. Історія української літератури: кінець ХІХ – поч. ХХІ ст.: У 10 т. Київ: Академія, 2019. Т. 6. 528 с.
5. Наєнко М. Історія українського літературознавства і критики: Підручник для філолог. факульт. Київ, 2016. 360 с.
6. Підопригора С. Українська експериментальна проза ХХ – початку ХХІ століть: «неможлива» література: монографія. Миколаїв: Іліон, 2018. 392 с.
7. Поляруш Н. Історія української літератури (І половина ХХ століття): навч.-метод. посіб. для студентів ступеня вищої освіти «бакалавр». Вінниця, 2021. 5 вид., доп. 199 с.

8. Українська література XX століття: навч.-метод. посіб. для студ. 1-го курсу, які навчаються за напрямом підготов. 6.020303 – Філологія (кредит.-модул. система) / Нар. укр. акад., [каф. українознав.; упоряд. О. В. Слюніна]. Х.: Вид-во НУА, 2014. 156 с.

Додаткова:

1. Агеєва В. Екзистенційні мотиви у драматургії Миколи Куліша. *Наукові записки НаУКМА*. К., 1998. Т. 4. Філологія. С. 52–59.
2. Біличенко О. Історія української драматургії та театру: Курс лекцій. Слов'янськ: Вид-во Б. І. Маторіна, 2015. 83 с.
3. Голобородько Я. Архітектонічна партитура комедії М. Куліша «Мина Мазайло». *Слово і Час*. 2002. № 12. С. 11–19.
4. Голобородько Я. Категорія національного в житті й духовній спадщині М. Куліша. *Українська література в загальноосвітній школі*. 2002. № 3. С. 10–12.
5. Коцарев О. Микола Куліш: драматург, в'язень, теплохід. 2024. URL: <https://chytomo.com/mykola-kulish-dramaturh-v-iazhen-teplokhid/>
6. Кременська І. Куліш і Курбас: спільна творчість і смерть. 2012. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/24509525.html>
7. Кудрявцев М. Трагедія гуманізму, або розстріл ілюзій із-під Бетховена. Спроба сучасного прочитання драми «Патетична соната». *Дивослово*. 1998. № 5. С. 2.
8. Матющенко А. Час героя: Українська драматургія першої третини XX століття. Київ, 2004. 125 с.
9. Нариси з історії театрального мистецтва України XX століття / Інститут проблем сучасного мистецтва Академії мистецтв України; Редкол.: В. Сидоренко (голова) та ін. Київ: Інтертехнологія, 2006. 1054 с.
10. Працьовитий В. Образи-символи у драматургії Миколи Куліша. Сучасний погляд на літературу: науковий збірник. К., 2002. Вип. 2.
11. Танюк Л. До проблеми української «пророчої» п'єси. *Сучасність*. 1992. Ч. 2. С. 130–140.

12. Тарку І. Митець, ветеран, революційний романтик: портрет Миколи Куліша сто років по тому. 2024. URL: <https://tyzhden.ua/mytets-veteran-revoliutsijnyj-romantyk-portret-mykoly-kulisha-sto-rokiv-po-tomu/>

13. Творчість Миколи Куліша у світовому історико-літературному контексті: матеріали Міжнародної наукової конференції (Херсон, 10-11 листопада 2017 року) / Херс. держ. ун-т; [ред.-упоряд. Л. Бондаренко, Г. Немченко, І. Немченко]. Херсон: Айлант, 2017. 92 с.

14. Українське слово. Т.1. К., 1994. 623 с.

15. Ян І. М. Модерністські пошуки українського музично-драматичного театру на початку XX століття. 2017. URL: <https://journals.uran.ua/kis/article/view/148934>

Орієнтовні питання до заліку

1. Особливості розвитку прози першої половини ХХ ст. Розмаїття стилів і жанрів.
2. Основні теми й проблеми прози першої половини ХХ ст.
3. М. Хвильовий у літературній дискусії.
4. Памфлети М. Хвильового. «Камо грядеши», «Думки проти течії», «Україна чи Малоросія?».
5. Ранні твори М. Хвильового в контексті неоромантизму («Кіт у чоботях», «Мати»).
6. Анатомія роздвоєння людського «я» в новелі «Я (Романтика)».
7. «Зайві люди» у прозі М. Хвильового («Санаторійна зона», «Сентиментальна історія»).
8. Жанрова своєрідність роману «Вершники» Ю. Яновського. Епічне та ліричне начало у творі.
9. Проблематика роману «Чотири шаблі». Історична доля України.
10. Тема мистецтва в романі Ю. Яновського «Майстер корабля». Особливості образних систем.
11. Автобіографічна основа твору Ю. Яновського «Майстер корабля».
12. Урбаністичні мотиви в інтелектуально-психологічному романі «Місто» Валер'яна Підмогильного.
13. Медійність образних систем прози В. Підмогильного.
14. Кіноповість «Україна в огні» О. Довженка. Історія написання, проблематика, особливості композиції.
15. Проблематика та особливості композиції кіноповість «Україна в огні» О. Довженка.
16. Тема дитинства та джерел мистецтва в кіноповісті «Зачарована Десна». Зображення національного менталітету українців.
17. «Щоденник» О. Довженка – творча лабораторія письменника.
18. Місце О. Довженка в розвитку світового кіномистецтва.

19. Розвінчання сталінського режиму в публіцистичному памфлеті І. Багряного «Чого я не хочу повертатися в СРСР?».
20. Особливості та проблематика роману «Сад Гетсиманський» І. Багряного. Розкриття жахів тоталітарної системи.
21. Особливості та проблематика роману «Тигролови» І. Багряного.
22. Картини голодомору та трагедія роду в романі У. Самчука «Марія».
23. Проблематика роману У. Самчука «Марія». Образ Марії. Майстерність змалювання.
24. Роман «Жовтий князь» В. Барки. Проблематика. Символіка образів.
25. Стильові течії, новаторство, модерністський дискурс, жанрове багатство української лірики.
26. Українська поезія початку ХХ ст. Лірика символістів. Лірика футуристів.
27. Київська школа неокласиків (М. Зеров, М. Драй-Хмара, Ю. Клен, П. Филипович, М. Рильський).
28. Поети «Празької школи» (О. Ольжич, О. Теліга, О. Стефанович, О. Лятуринська, Є. Маланюк, Л. Мосендз).
29. Творчість М. Рильського. Неокласичний дискурс.
30. Естетичні пошуки в поезії М. Рильського періоду «третього цвітіння» (Зб. «Троянди й виноград», «Голосіївська осінь», «В затінку жайворонка» та ін.).
31. М. Рильський і Житомирщина.
32. Філософсько-поетичне осмислення світу в збірці «Сонячні кларнети» Павла Тичини (символізм, кларнетизм, життєрадісність, пантеїзм).
33. Комунікативна символіка текстів. Ліризм, жанрове розмаїття, багатство комунікативних форм у збірках «Замість сонетів і октав», «Плут», «Вітер з України» П. Тичини.

34. Володимир Сосюра в комунікативному просторі України початку ХХ ст. Медійність образних систем.

35. Провідні мотиви лірики В. Сосюри.

36. Розвиток театрального мистецтва в Україні першої половини ХХ століття. Лесь Курбас. «Березіль».

37. Драматургія Миколи Куліша: новаторство, особливості драматичного конфлікту, принципи творення характерів, композиційна майстерність, різновиди жанрів.

38. П'єса «97». Життєва основа, тематика і конфлікт твору.

39. «Мина Мазайло» – політична комедія дискусійного жанру. Життєва основа п'єси. Характерні особливості головних персонажів. Актуальність проблематики.

40. Своєрідність композиції і характерів у драматичному творі «Патетична соната». Традиції вертепної драми.